

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sayı 15 / Temmuz-Ağustos 2009

Yönetimden

Birçok arkadaşımız yaz dinlencesi için Ankara dışında. Onlara sağlıklı ve güzel bir dinlenme diliyoruz. 8. Genel Kurul sonrasında yeniden seçilen Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarımızla birlikte görev dağılımını yapıp çalışmalara başladık. Bu çalışmalarımızı yaz döneminde de Ankara'da kalan arkadaşlarımızla birlikte sürdürüyoruz.

...

Son zamanlarda, Köy Enstitüsü binalarının durumuyla ilgili gazetelerde haberler yayınlanmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar yeni değildir. 21 Köy Enstitüsü binasının korunması ve geleceğe taşınması konusunda Y.Mimar Yıldız Keskin 1998 yılında çok önemli bir girişim başlatmıştır. Yerinde yaptığı incelemelerle yapı kayıpları olduğu bazıları için yıkım kararı alındığını da saptadıktan sonra Mimarlar Odası aracılığıyla konuyu Kültür Bakanlığı'na aktarmıştır.

Bu binaların tescil edilerek korunması gerekliliği Cumhuriyet dönemi mimarlık tarihi açısından çok önemlidir.

Sonuçta Keskin'in girişimi başarılı olmuş ve Bakanlık önce tespit ardından da kültür varlığı olarak koruma altına alma kararı almıştır.

Kültür Bakanlığı'nın 4 Ocak 2000 tarihinde valiliklere gönderdiği 528 sayılı resmi belgede: "**Toplumsal aydınlanmamıza büyük katkıda bulunan ve dünyanın birçok ülkesinde örnek eğitim kurumu olarak esin kaynağı yapılan önemli tarihsel ve kültürel süreçlere tanıklık eden ve Cumhuriyet döneminin Atatürk ilkelerini yaşama geçirmek üzere eğitim ve çağdaş uygarlık hedeflerini simgeleyen kimlikleriyle Köy Enstitüleri yapıları 2863 sayılı yasanın 6. maddesi gereği korunması gerekli kültür varlıklarıdır.**"

Ancak, üzümlere belirtmeliyiz ki; koruma altına alınmasına karşın bu binalara günümüzde gereken özen, ilgi gösterilmemekte, bakım ve onarım yapılmamaktadır. Yapılacak iş Bakanlık bu konuda sürekli olarak uyarmak ve görevini yapmasını sağlamaktır. Vakfımız bu konuda üzerine düşen görevi yapma kararlılığındadır.

...

Vakfımıza karşı, son iki yıl içinde bir dernek tarafından haksız, insafsız saldırılar yapılmaktadır. Bu durum karşısında uzun süredir yanıt vermememizin nedeni; Vakfımızın kurulduğu günden bu yana hiçbir kişi ve kurumla polemige girmemesi geleneğidir. Bu durum herkes tarafından bilinmekte ve Vakfımıza kamuoyu gözünde büyük bir saygın kazandırmaktadır. Bundan sonra da, Köy Ensti-

tülü büyüklerimizin yarattığı bu saygınlığını sürdürme kararlılığında. Hiçbir kişi ve kurumla kavga etmek niyetinde değiliz. Biz işimize bakıyoruz. Köy Enstitülerinde laf ebeliği değil iş yapma geleneği vardır, buna uygun davranıyoruz...

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı bugüne kadar yaptığı yüzlerce toplantı, toplantı ve etkinliğin yanında, İsmail Hakkı Tonguç'un Belgeleşiminin elektronik ortama aktarılmasını sağlamış, Köy Enstitülerin temel eserleri sayılabilecek 21 yapıt ortaya koymuş, Köy Enstitüleriyle ilgili bilgi, belge, fotoğraf ve film arşivi oluşturmuştur. Köy Enstitülü öğretmenlerimizle yaptığımız canlı tarih çalışmaları sürdürülmektedir. En son Ağustos 2009 içinde Köy Enstitülü Cafer Pekmez Öğretmenimizle bir canlı tarih çalışması gerçekleştirdik...

Yönetim Kurulu olarak bizler, Kurucu büyüklüğümüzün açtığı bu yolda duraksamadan yürüme kararlılığında. Köy Enstitülü büyüklerimizin kurduğu ve deyim yerindeyse dişleriyle tırnaklarıyla bugünlere getirdiği Vakfımızı ve Köy Enstitülerinin canlandırma, aydınlanma eğitimi gelecek kuşaklara aktarmak için var gücümüzle çalışmayı sürdüreceğiz. Köy Enstitüleri aydınlığını yayma, gelecek kuşaklara aktarma mücadelemizde bizlere en güzel ışık, en büyük yol gösterici: Mustafa Kemal Atatürk'ün, İsmet İnönü'nün, Mustafa Necati'nin, Saffet Arıkan'ın, Hasan Ali Yücel'in ve İsmail Hakkı Tonguç'un bıraktığı büyük mirastır.

Büyük Tonguç'un "Yaptığımız iş sizi savunur" sözünden hareketle bundan sonra da etkin bir biçimde yayınlarımızı, toplantılarımızı ve çalışmalarımızı sürdüreceğimizi kurucu ve genel kurul üyelerimize, gönül dostlarımıza saygıyla duyururuz...

Yeni sayıya görüşmek dileğiyle...

28.7.2009■

*Bağışlarınız için:
Posta Çeki No: 524699*

*Ziraat Bankası Kızılay Şubesi
3902 9247-5003*

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Enstitü Mezun İlişkileri

Köy Enstitülerinin önceki öğretmen okullarından da, günümüz öğretmen yetiştiren kurumlarından önemli bir farkı Enstitülerin, yetiştirdikleri öğretmenlerin köylerindeki başarılarından sorumlu olmalarıydı. Bu nedenle öğretmen gittiği yerde başarısız olursa bunun kusurunu yükleyecek başka kurum olmadığından öğretmen adaylarının enstitüde en iyi şekilde yetişmeleri uğraşını verirdi. Mezun ettikten sonra çalışmalarını işleri başında izler, gerekirse türlü şekillerde yardım ederdi. Onların işleri başında yetiştirmeleri için önlem alır, gerekirse enstitülerde yetiştirme kursları açarlardı.

Köy Enstitülerinin bölgesel kurumlar oluşları nedeniyle onların öğretmenlerle ilişkisi kolaylaşıyordu. Enstitüler mezunlarını ancak kendi bölgelerinde görevlendirdiklerinden bölgesi olan 2-4 ilde denetleme, izleme, yardım etme kolay oluyordu.

Bugün bir eğitim fakültesini bitirmiş öğretmen adayının atanması Türkiye'nin herhangi bir yerine yapılabilir. Eğitim fakültelerinin yetiştirdiği mezunlarıyla ilişki kurması, onları işlemesi, işbaşında yetiştirmesi gibi bir görevleri yoktur. Böyle bir görev verilirse bile uygulanması zordur. Böyle olunca eğitim fakülteleri mezunlarının başarısından ya da başarısızlığından sorumlu tutulmadıklarından onların yetiştirmeleride gerekli titizliği gösteremeyebilirler. Milli Eğitim Bakanlığının, verilen diplomalara güvenmediğinden olsa gerek, mezunlarına iş verebilmek için ayrıca KPSS'de başarılı olmalarını istemesi bunun bir göstergesidir. KPSS sınavlarında başarılı olamayanların sayılarının az olmaması da bunun başka bir göstergesidir.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel'e göre "Enstitülerin başarıları muhitlerine yapabildikleri tesir ve yardımların tesir ve miktarlarıyla ölçülmelidir."

4274 sayılı yasanın 38. maddesinin açıklaması şöyledir. Köy Enstitüleri Müdürlüklerinin ellerindeki bütün vasıtalarla kesimlerinde çalışan eğitimci, öğretmen ve ilk öğretim müfettişlerine yardım etmeleri lazım gelmektedir. Bütün vasıtalar deyince enstitü ve eğitim kursundaki maaşlı, ücretli kadroda çalışanlarla, enstitünün ziraat, sanat, sıhhat ve kültür teşkilatındaki alet, vasıta ve malzeme ile öğrenciler topyekün anlaşılmalıdır. Yapılması gereken yardımlardan da köy okullarında çalışanların şahsi ve ailevi, sıhhi durumlarından tutarak öğrencinin, okulun ve köylünün bu kanunla ilgili her türlü ihtiyaçlarının göz önünde tutulması kastedilmektedir. Köy Enstitüsü Müdürlükleri düşündükleri bu yardımları kimseye danışmadan yaparlar. Bu faaliyetlerini aylık iş raporlarında tespit ederler.

Enstitü yönetimlerinin mezunlarla ilişkileri yasa maddeleri olarak kalmamış, işlevsel hale gelmiştir. Bunu müdürlerin Tonguç'a yazdıkları mektuplardan anlıyoruz. Şerif Tekben 25/05/1945 günlü mektubunda "Mezunların dörtte üçünün durumu tarafından en az üçer defa yerlerinde tetkit ve tesbit edilmiştir. Ayrıca kendileri yaptığım sayısı bini geçen mektuplarla haberleşme neticesinde çalışma derecelerini öğrenmiş bulunuyorum." der.

Şevket Gedikoğlu 18/06/1945 günlü mektubunda; "Şu anda Niğde'deki öğretmenlerimizin durumlarını ince-

lemek ve bu yıl mezun olacakların hazırlıklarını görmek ve kolaylaştırmak üzere bir öğretmen arkadaş köy köy dolaşmaktadır" diye yazar.

Ömer Uzgil 06/08/1945'te; "Isparta köylerinde çalışan mezunlarımızın hepsini köylerinde gördüm. Burdur'da çalışanları da öğretmen arkadaşlarım gördüm. Onların daha çok görülmesi, işlerinin daha yakından tabiki hem onların vazife başında olgunlaşmalarını sağlayacak hem de işlerinin verimini artıracaktır." diye yazar.

Eğitim fakültelerinin mezun ettikleri öğrencileriyle ilgilenmeleri, onların başarı veya başarısızlıklarından sorumlu tutulmaları fakülteleri daha iyi öğrenci yetiştirmede itici güç rolü oynayabilir. Ama bugünkü yapılarıyla böylesi mümkün mü? Türkiye'nin her bölgesinde ad çekme ile dağılacak öğretmenlerle doğrudan ilgilenmek mümkün olur mu? Zorluğuna karşın 58'i eğitim fakültesi dekanı olmak üzere 195 öğretmen elemanının katıldığı 1 Mart 2005 tarihinde Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesinde yapılan çalıştay sonuç bildirgesinde "Mevcut eğitimin kalitesinin artırılması bağlamında mezunlar izlenmeli ve onlardan dönüt alınmalıdır" kararı alınmıştır.

Köy Enstitüleri Sistemi'nde ilgilenmenin başarılı ve kolay oluşunun başlıca nedeni Köy Enstitülerinin bölgesel, parasız yatılı kurumlar oluşundan, mezunlarının zorunlu hizmetle yükümlü oluşlarından kaynaklanıyordu. Bugün bir kaç öğretmen üniversitesi kurularak aynı yöntem uygulanamaz mı? Ya da bölgesel üniversiteler kurulması yoluyla sadece öğretmenlik için değil her alanda aynı yöntem uygulanamaz mı?

Hem eğitim hem başka bir çok alanda şikayetler yaygın "Çaresi yok" demek olmaz. "Böyle gelmiş böyle gider" demek olmaz. İyileştirilmesi idaresi olursa farklı yöntemler bulunup uygulanabilir.

Tartışılmalı. ■

MEHMET ALİ ŞENGÜL ANISINA

28.10.2005, Tahsin YÜCEL, Mustafa AYDOĞAN, Zeliha KANALICI, Av. Halit ÇELENK, Eyüp YAŞAR, Sabri KURT, Mehmet Ali ŞENGÜL

26.08.2008 Av. Halit ÇELENK, Mehmet Ali ŞENGÜL, Güner ŞENGÜL

İsmail Hakkı Tonguç'u anma açıkloturumu izleyicilerden bir bölüm
20 Haziran 2009

İsmail Hakkı Tonguç'u Anma açıkloturum konuşmacıları: Osman Nuri Poyrazoğlu, Zeliha Kanalıcı, Arş. Gör. Ümit Polat, Gül Coşkun
20 Haziran 2009

Ali Dündar Tonguç'la ilgili açıkloturuma katkıda bulunuyor.

23 Haziran 2009 Tonguç'un mezarı başında Başkanımız Erdal Atıcı ve EĞİT – DER Genel Başkanı Nihat Eren

23 Haziran 2009 Tonguç'un mezarı başında Erdal Atıcı, Talip Apaydın

23 Haziran 2009 Tonguç'un mezarı başında Erdal Atıcı, Dr. Niyazi Altunya

Vakfımızdan Haberler

Vakfımızın kuruluş döneminde büyük emeği geçen ve köşesinde Vakfımızın kuruluş sürecinin her aşamasını yazan Cumhuriyet Gazetesi Yazarı Mustafa Ekmekçi'yi Cumhuriyet Gazetesi, Çağdaş Gazeteciler Derneği ve Vakfımız ortaklaşa düzenlenen bir etkinlikle andık. Ekmekçi için ilk etkinlik mezarı başında yapıldı. İkinci etkinlik Cumhuriyet Ankara Bürosu'nda gerçekleştirildi. Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı ve Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı Ahmet Abakay'ın sunuş konuşmalarını yaptığı etkinlikte Prof. Dr. Bilsay Kuruç "Kriz" konulu bir konferans verdi. Köy Enstitülerinin kurucusu, kuramcısı ve uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç'u ölümünün 49. yılında, EĞİT-DER, Ankara Emekli Öğretmenler Derneği ile birlikte düzenlediğimiz etkinliklerle andık. İlk etkinliğimizi 20 Haziran 2009 Cumartesi günü Vakfımız Tonguç – Yücel Salonunda yaptık. Tonguç'u anlatan görsel sunumdan sonra, "Tonguç ve Yapıtları" konulu açıkloturuma geçildi. Açıkloturu-

mu Gül Coşkun yönetti, konuşmacılar: Osman Nuri Poyrazoğlu, Zeliha Kanalcı ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Arş. Gör. Ümit Polat'tı. Açıkloturumu Mustafa Aydoğan, Talip Apaydın, Abdullah Özkucur, Ali Dünder, Mahmut Makal, Naciye Makal, Mehmet Emiralioğlu, Nedim Şahhüseyinoğlu, Fethi Esendal, Dr. Niyazi Altunya gibi Köy Enstitülü öğretmenimizin ve Vakıf Üyelerimizin yanında EĞİT DER ve Ankara Emekli öğretmenler Derneği üyeleri de ilgiyle izledi.

Tonguç'u 23 Haziran 2009'da mezarı başında andık. Tonguç'un Mezarı başında saygı duruşuyla başlayan anma etkinliğini Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı yönetti. Tonguç'un Mezarı başında Erdal Atıcı, Nihat Eren, Talip Apaydın, Zeliha Kanalcı, Dr. Niyazi Altunya, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir, Mehmet Ayhan ve Eğitim İş Genel Merkezinden bir temsilci konuşma yaptılar. ■

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Basın Açıklaması

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü Öğretmenlerinden Mimar Mualla Eyüboğlu Hayatını Kaybetti

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünün kuruluşunda görev alan ve "Yapıcılık Bölümü"nin "Mimarlık ve Yapıcılık Öğretmeni" Mualla Eyüboğlu'nu, 16 Ağustos 2009 Pazar günü kaybettik.

Mualla Eyüboğlu; 1919 yılında doğdu ve 23 yaşında yüksek mimarlık diploması aldı. Mezun olur olmaz 1942 yılında Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü Yapıcılık Bölümüne "Mimarlık ve Yapıcılık Öğretmeni" oldu.

Anadolu'nun küçük bir köyü olan Hasanoğlan'da, Yunanlılardan binlerce yıl sonra ilk kez bir açık hava tiyatrosunu yapan Eyüboğlu, Hasanoğlan'da Müzik Salonu, köyevi ve okulun hamamının da yapılmasını sağladı.

Ressam – Şair Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yazar Sabahattin Eyüboğlu ve Arifiye Köy Enstitüsü Tarım Öğretmeni Mustafa Eyüboğlu'nun kız kardeşi olan Mualla Eyüboğlu Yüksek Köy Enstitüsü kapatılıncaya kadar Hasanoğlan'da görev yaptı.

Mualla Eyüboğlu Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde başta; İsmail Hakkı Tonguç, İbrahim Yasa, Vedat Günyol, Sabahattin Eyüboğlu, Ruhi Su olmak üzere birçok ünlü hocayla birlikte çalıştı.

Mualla Eyüboğlu, Arkeolojik kazılarda hafriyat mimarlığı yaptığı yıllarda Alman Türkolog Dr. Robert Anhegger ile tanıştı ve evlendi.

Türkiye'nin ilk kadın mimarlarından olan, Cumhuriyet aydınlanmasının yurtsever kahramanı, Yüksek Köy Enstitüsü öğretmenlerinden Mualla Eyüboğlu'nu kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşarken, anılarının, karanlıklara karşı yolumuzu aydınlatmada bize ışık olacağını biliyoruz.

Yakınlarının, Öğrencilerinin, Yurtsever aydınların ve Köy Enstitülerine gönül veren dostlarımızın başı sağ olsun... ■

17 Ağustos 2009, ANKA Haber Ajansı

Yitirdiklerimiz

KAVRAAL YAŞAMINI YİTİRDİ

"Köy Enstitülerinin ilk mezunlarından araştırmacı Turgut Kavraal 85 yaşında yaşamını yitirdi. Turgut Kavraal, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra öğretmen, ilköğretim müfettişliği ve millî eğitim müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. EĞİT DER Eğitim Müzesi'nin kuruluşunda yoğun emek harcayan Turgut Kavraal Köy Enstitüleri tarihinin en önemli belgelerinden biri olarak kabul edilen Köy Enstitüleri Albümünün hazırlanmasına da öncülük etmişti." (Cumhuriyet 19 Ağustos 2009)

Oğuz Tansel Halkbilimi Ödülü

1940 kuşağının lirik ve özgün sesi, Salâh Birsel'in tanımıyla: "Doğa vurgunu, dağlarda duman duman ormanlardan, karlı uçurumlarda mavi sabahlardan geçip giden" OĞUZ TANSEL'i anılarda yaşatmak, kişiliğini, düşüncelerini ve yapıtlarını gelecek kuşaklara aktarmak, genç kuşakların dil duyarlılığını artırmak, yazınsal becerilerini değerlendirmek amacıyla, OĞUZ TANSEL HALKBİLİMİ ÖDÜLÜ verilecektir. Ödül, Folklor/Edebiyat Dergisi, Troya Folklor Araştırmaları Derneği ve Ankara Aydınlığı Girişimi'nin çabalarıyla gerçekleştirilmektedir.

Oğuz Tansel, Halkbilimi çalışmalarına masal derlemeleriyle 1930'larda başladı. "Al'lı ile Fırfırı" adlı masal kitabıyla 1977'de Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülünü kazanan Oğuz Tansel'in Altı Kardeşler, Yedi Devler, Üç Kızlar, Mavi Gelin, Çobanla Bey Kızı, Konuşan Balıkla Yalnız Kız adlı masal kitapları ve Bektaşî Dedikleri (Metin Eloğlu'yla birlikte) adlı şiirleştirilmiş Bektaşî fıkraları ve halkbilimi konulu makaleleri vardır. ■

Ayrıntılı bilgi için: folkloredebiyat@gmail.com

Tel: 425 39 20

Bize Gelen Kitaplar

- 1- Kamil Özcan, "100. Yıl Doğum Yılı Dönümünde Nazım Hikmet'e Armağan."
- 2- Dr. Hüseyin Pekin, İsviçre'de Kültürel etkinliklere katkılar.
- 3- Dr. Hüseyin Pekin, Mustafa Kademoğlu, "Çiçekler Açınca Ara Beni"
- 4- Dr. Hüseyin Pekin, "Bir Ömür Geçti"
- 5- TMMOB Mimarlar Odası, Ankara Şubesi
- Ankara'nın Türk -İslam Dönemi
- Ankara'nın Roma Dönemi
- 6- Sabri Akdeniz, "Millî Eğitimimizde İmam Hatip Okullarının Yeri ve Köy Enstitüleri"
- 7- Tahsin Yücel, "Ülkü Erleri" (10 Adet)
- 8- Ahmet Z. Özdemir, "Gün Gördüm, Günler Gördüm"
- 9- Celal Sakınmaz, "Şair İkrâmı"
- 10- İmran Onur Tural, "Gündemi Sarsan Yazılar"
- 11- Kaya Kulga'dan 45 adet değişik konulu kitap.

Neler Okuyalım?

Hepimizin Öğretmeni
Hasan Âli Yücel

Mutahhar Aksarı

Mehmet Başaran'ın yeni yapıtı "Büyük Aydınlanmacı Öğretmenim Hasan Âli Yücel"i bir solukta okudum. Başaran'ın "Tonguç Yolu"nu okuyarak sevdalanmışım Köy Enstitülerine ve ülküsüne. Köy Enstitülerini anlatan her yeni kitap ile büyüdü sevdam kovaladığım yılların ardından... Ve ölüncüye değin sürecek...

Başaran; yapıtında H. Â. Yücel'i olabildiğince ayrıntılı ve kendi yaşamına değen anılarla birlikte bir güzel anlatmış, bir güzel aktarmış ki... Sıcacık başarı duygularıyla, derinden yaşanılan acılarla, yalnız kalmalarla, yüzüstü bırakılmalarla, dur durak bilmeyen koşuşturmalarla geçen bir yaşama tanıklık ediyorsunuz.

I. Bölüm, Başaran'ın Yücel'le yaşadıklarına ayrılmış. Sık sık birlikte olduğu Yücel'den duydukları, tanıdığı olduğu olayları okuyoruz. Yücel'in "Çok çırpındım. Rahmetli Peker'e, geliniz, Halkevlerini Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlayalım dedim. Parti malı derler, yarın öbür gün kapatılır. Gidiş açık. Olmazsa, Maliye Bakanlığı'na bağlayalım. Bu bakanlığın kontrolü altında bir tesis olsun dedim. Ha bugün, ha yarın...savsaklandı sonunda"(s.39) sözleriyle ilk kez karşılaştım. Yücel'in CHP içindeki mücadelesini öğrendim. Ve kitabın sonuna doğru aktarılan "1950 sonrasında ülkemize gelen halk eğitimi uzmanı Watson Dickerman, 'Halkveleleriyle siz bizden ilerdesiniz' diyordu. Uzman Ms. Kate Wofort ise, 'Köy Enstitüleriyle eğitimi yaygınlaştırmada dünyada tek örneksiniz"(s.171-172) deyişinin anlamını bir çırpıda kolayca çözdüm.

II. Bölüm; çoğunlukla H. Â. Yücel'in kendi yazdıklarıyla/yaptıklarıyla oluşturulmuş. Şöyle ki; "Bilimler Felsefesi Mantık" adlı kitabının Önsöz'ü konuşmuş, o dönemdeki yazılarına yer verilmiş. Kısaca küçük bir ufuk turu ile Yücel, Yücel'e anlatılmış.

III. Bölümde Yücel'in "El koyduğumuz ilköğretim davasını gerçekleştirerek Türk vatanının dağlarında, bayırlarında ve kırlarında hatta en ücra yerlerinde kendi kendisine açıp solan çiçek bırakmayacağız"(s.87) dediği Köy Enstitülerine yaptığı ziyaretlerinde yaşadıkları, Fevziye ile Ali Çuhadar öğretmenlerle Arifiye Köy Enstitüsü Müdürü Arif Balkır'ın anıları ve Tonguç'un ziyaret boyunca yaşadıklarını anlattığı izlenimlerini okuyoruz. Hele Pazarcık Köy Enstitüsü'nü ziyaretlerinde Kâmil An'ın "Babamiz Geldi" adlı şiirini okuduktan sonra Yücel'in "Bu akşam insanlara, bu ölümlü mahlûklara verilebilen sıfatların en iyisini bana veriniz, bana baba dediniz. Hiçbirinizin şurada oturan çocuğundan farkı olmadığını söyleyebilmek, benim için bütün bir hayat mükâfatıdır"(s.102) diye konuşması gözlerimi yaşarttı, çok duygulandım.

IV. Bölüm, Başaran'ın kendine özgü ürettiği ve gerçeğin yalın bir ifadesi olan "Özgürleşme Eylemi, Köy Enstitüleri" başlığı altında o destansı yaşamı karşımıza getiriyor. Bu kısacık bölüm, daha çok okumalara çağırıyor sanki okuru...

V. Bölümde, Köy Enstitülerinin önce sönmümlendirilişi sonra da kapatılışı aktarılıyor. Hasanoğlan köyü muhtarının "Ne iki partisi yahu, öküz pislemiş kağıni tekeri ortasından geçmiş, ikisi de aynı tezekt."(s.163) diyerek o süreci kestirmeden anlatışı unutulacak gibi değil... Varın ötesini siz düşünün!

VI. Bölüm, Yücel'e hak ettiği değeri veren gerçekçi değerlendirmelerle bezenmiş. "Yazınımı, müziğimizi, tiyatromuzu, dilimizi, düşüncemizi, bilimimizi onsuz düşünemeyiz" diyerek Mehmet Başaran bir yerde son noktayı koyuyor.

İznilize ben de artık rahatlıkla göğsümü gere gere diyebilirim."Hasan Âli Yücel, hepimizin öğretmenidir."■

Büyük Aydınlanmacı Öğretmenim Hasan Âli Yücel, Anı, Mehmet Başaran, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Baskı, Mayıs-2009, İstanbul, 211 sayfa.

Sabahattin Eyüboğlu'nun
"Köy Enstitüleri Üzerine" kitabı

Talip Apaydın

Sabahattin Eyüboğlu Köy Enstitülerinin yakın bir dostu ve güçlü bir savunucusu idi.

Köy Enstitüleri düşmanlarının en yoğun olduğu 40'li-50'li yıllarda çok etkili ve duyarlı yazıları ile candan savunanlardan birisi oldu. Bir kaç düşün adamının ve yazarın dışında (Nadir Nadi, Hıfzı V. Velidedeoğlu, Yaşar Kemal, Yaşar Nabi) hemen herkes ya susmuştu ya da karşı tavrı almıştı. Köy Enstitüleri nerdeyse kimvurduya gidiyordu. Atılmadık iftira, yapılmadık kötülük kalmamıştı. İşte o ortamda Sabahattin Eyüboğlu bilinçli bir yakaşımca çok etkili yazılar yazdı, konuşmalar yaptı.

Aslında o da bir Köy Enstitüsü idi. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünde bizim Batı Edebiyatı öğretmenimizdi. Aynı zamanda Tonguç'un en yakınında, onun bir dostu, bir danışmanı, sanat ve kültür eğitimi konularında bir yönlendiricisi idi. Kardeşi mimar Mualla Eyüboğlu'nu ve Mustafa Eyüboğlu'nu çağırıyor. Köy Enstitülerinde öğretmenlik yapmalarını istedi ve sağladı. Öbür kardeşi ünlü ressam ve şair Bedri Rahmi Eyüboğlu'nu sık sık Hasanoğlan'a getirdi. Köy Enstitülerine ilgi duymalarını sağladı. Yalnız onlar da değil Ankara'da oturan pek çok şairleri yazarları getirir, konuşmalar yaptırır, bizlerle tanıştırdı. Sonradan Köy Enstitülerinin dostu olan o şairler, yazarlar bu gelip gitmelerinden çok etkilendiklerini söylediler ve yazdılar. Orhan Veli, Melih Cevdet Anday, Cahit Sıtkı, Oktay Rifat, Necati Cumalı.. Bunlardan bazıları.

Sabahattin Eyüboğlu'nun yazılarını içeren "Köy Enstitüleri Üzerine" adlı kitap Cem Yayınevi tarafından 1979 yılında yayınlanmış, bugün artık kitapçılarda bulunmayan değerli yapıtlardan birisi. Çeşitli tarihlerde ve çeşitli gazetelerde dergilerde yayınlanmış 27 yazısı var içinde. Yazılardan birinin başlığı "Gurbet Bayramı 17 Nisan" ilk okuduğumda ne kadar etkilendim. Uzun yıllar Köy Enstitülerinde bir Halk Bayramı gibi kutlanan 17 Nisan 1947'den sonra hele 50'li yıllarda unutulmuş, yasaklanmış suçlanmış bir gündü. Biz Köy Enstitüleri evlerimize kapanır, sessizce anardık o günü. Hatta içlenir göz yaş dökerdik. Gerçekten bir gurbet bayramı idi. Şimdilerde, Türkiye'nin hemen her yerinde salonlar dolu toplanıyor, Köy Enstitüleri anılıyor, övgüler düzülüyor. Şu Türkiye gerçekten tuhaf bir ülke. Nelere tanık olduk.. Dünkü ak bugün kara oldu. Dünkü kara bugün aklandı. Çalkandı durdu ülke. Bunlar hep gözümüzün önünde oldu.

Saygıdeğer Sabahattin Eyüboğlu, Köy Enstitülerinde karşı olanlara şunları söyledi. "Köy Enstitüleri hakkında ne düşündüğünü söyle kim olduğunu söyleyeyim." Sağcı olsun, solcusu olsun, Köy Enstitülerine düşman kişilerin, bu ülkeyi ve halkı hiç de sevmediklerini yüzlerine böyle çarptı.

1966 yılında yazdığı "Köy Enstitüleri Üzerine" adlı yazısında şunları söylüyor "Dahiler, aydınlar az hem de yıllar yılı devlet yardımı ile okumuş yerlerden çıksaydı Doğu memleketlerinde dahiden geçilmezdi. Köy Enstitüleri turfanda büyük aydın yetiştirme işini başka okullara bırakıp göreceği işin ehli kültür işçilerini, kırk bin köyün beklediği Cumhuriyet öncülerini yetiştirme amacını seçmişlerdi. Asıl sorun, bu öncülere kendi kendine aşma, karanlık dünyalarını aydınlatma kaygısını vermektir. Bu kaygı Köy Enstitüsü öğrencilerinin ilk göze çarpan vasfı idi. Üstelik onbinlerce genç arasından her yıl kırk kişi seçecek olan Yüksek Köy Enstitüsü ile de en seçkin aydınlığa bir kapı açılmıştı. "Az adam okusun, ama çok iyi okusun" diyenler haklı olsalar bile, bu çok iyi okuyacak azınlığın ancak çokluk içinden seçilebileceğini kabul etmeleri gerekir. Kaldı ki ilk öğretim, her yurttaşın devlet karşısında hem hakkı, hem borcudur. Cumhuriyet de zaten büyük değerleri çoklukta bekleyen rejimdir."

Bu yalın doğrulara kim karşı çıkabilir?

Sabahattin Eyüboğlu gerçekten iyi yetişmiş, iyi düşünmüş bir aydındı. Bugün her yazısı anıt gibi sağlamdır. Okuyanları sarsar.

Tüm kitapları ve çevirileri yeniden basılabilir.. Okurlara sunulabilirse... ■

Basından

Ekmekçi, ölümünün 12'nci yılında Ankara'da anılıyor

Eski Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) Genel Başkanı ve Cumhuriyet gazetesi yazarı Mustafa Ekmekçi, ölümünün 12'nci yılında Ankara'da anılıyor.

Bu yılki anma töreni, ÇGD, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı ile Cumhuriyet gazetesince ortaklaşa düzenleniyor. Ekmekçi için ilk tören bugün, Cebeci Asri Mezarlığı'ndaki gömütü başında saat 12.30'da yapılacak. Akşam saat 18.00'de ise, Cumhuriyet Ankara Bürosu'nun Çankaya'daki yeni Kültür Merkezi'nde (ÇKM) bir anma töreni gerçekleştirilecek. Açış konuşmalarını ÇGD Genel Başkanı Ahmet Abakay ile Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Başkanı Erdal Atıcı'nın yapacağı bu toplantıda, Prof. Dr. Bilsay Kuruç, "Kriz" konulu bir sunumda bulunacak. ■

Eski Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) Genel Başkanı ve Cumhuriyet gazetesi yazarı Mustafa Ekmekçi'yi Anma Mayıs 2009

Emre Kongar'dan

Köy Enstitüleri neydi? Köy Enstitüleri, çok basit bir şey. Bugün sosyal bilimlerin ortaya koyduğu ana ilkeleri, o günün koşullarında en mükemmel biçimde uygulayan olay. Nedir? Kırsal alandaki kalkınmayı sağlamak için kırsal alan nüfusunun içinden lider üretmek ve liderleri tekrar kırsal alana yollayıp, köy kalkınmasını gerçekleştirmek. Köy Enstitüleri, bir liderlik projesidir. Doğru bir liderlik projesidir; çünkü lider adaylarını köyden alır, lider yaptıktan sonra köye yollar. Lider ne demek? Lider, köyde değişimin öncülüğünü yapacak adam veya kadın demektir. İnsan! Değişimin öncüsü insan!

Eğer devam etseydi, Türkiye bugün çoktan AB'nin de üyesiydi; AB'nin de öncüsüydü hatta. Hiç kuşkunuz olmasın! ■

Herkesten bir şey öğrendim, Emre Kongar Kitabı, Söyleşi: Feridun Andaç, İş Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı, Mayıs-2009, İstanbul, s. 153-154)

Aldoğan Ekmekçi, Erdal Atıcı, Mustafa Ekmekçi'nin mezarı başında.

Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı ve Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı Ahmet Abakay Mustafa Ekmekçi'yi Anma Etkinliğinde

Prof. Dr. Bilsay Kuruç Mustafa Ekmekçi'yi Anma etkinliğinde "Kriz" adlı konferans veriyor.

Basından

Köy Enstitülerinin Kurucusu Tonguç Anılıyor

-Köy Enstitüleri'nin Kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'u ölümünün 49. yılında 23 Haziran'da çeşitli etkinliklerle anılacak. ANKARA (ANKA)

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Köy enstitülerinin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç'u ölümünün 49. yılında çeşitli etkinliklerle anacak. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Başkanı Erdal Atıcı, yaptığı açıklamada, 23 Haziran 1960 tarihinde hayatını kaybeden Tonguç'un; kendisini Türkiye'nin aydınlanmasına adanmış büyük bir eğitimci olduğunu söyledi. Tonguç'un eğitim konularında yüzlerce makale yayınladığını, onlarca kitap yazdığını ve eğitime yeni açılımlar getirdiğini ifade ederek, "İsviçre Pedagoji Ansiklopedisinde adı geçen tek Türk eğitimcidir. Tonguç, Köy Enstitülerine gelen yoksul köy çocuklarının "Tonguç Babası'dır. İsmail Hakkı Tonguç, Türk halkının büyük bir çoğunluğunu oluşturan köylere içeriden canlandırmak; çağdaş, özgür ve aydınlık bir Türkiye yaratma ideali doğrultusunda gecesini gündüzüne katıp çalışan büyük bir eğitimcidir" dedi.

UNESCO'nun geri kalmış ülkelere önerdiği, Türkiye koşullarına göre planlanmış ve kendine özgü ilkeleri, felsefesi ve uygulamaları bulunan Köy Enstitülerini kurarak ve büyük aydınlanmayı başlattığını anlatan Atıcı, "iş içinde, iş aracıyla, iş için' ilkesiyle bütün okullardan faklı olan Köy Enstitüleri toprak ağaları, yetkilerinin elinden gideceği korkusuna kapılan bürokratlar ve tarikat şeyhleri tarafından el birliğiyle kısa sürede kapatılmıştır. Tonguç, halkına yaptığı büyük hizmeti nedeniyle yıllarca sürdürülmüştür. 1946 yılından sonra büyük haksızlıklara ve karalamalara uğramış ama hiç yılmadan yazmayı sürdürmüştür" dedi.

"KÖY ENSTİTÜLERİNDEN SONRA EĞİTİM SORUNLARI BÜYÜDÜ"

Köy Enstitüleri'nden sonra eğitim sorunlarının giderek büyüdüğünü ifade eden Atıcı, "Bugün eğitimimizin karşı karşıya kaldığı büyük sorunlar herkes tarafından kabul edilmekte, ancak köklü çözümler üretilmemektedir. Öyle ki, son yıllarda okullar öğrenciler arasındaki şiddet nedeniyle ders yapılamayacak duruma gelmiştir. Fırsat ve olanak eşitliği; batıdan doğuya, varsıldan yoksula, erkekten kadına doğru hızla azalmaktadır" dedi. Dershane sayısının da yıldan yıla artarak okulların görevinin dershanelere yüklendiğini kaydeden Atıcı, sözleşmeli öğretmenlik uygulamasıyla da öğretmenlik mesleğinin "yaralanarak" öğretmenlerin yöneticiler karşısında "zavallı" duruma düşürüldüğünü vurguladı.

Atıcı, "Yine son yıllarda eğitim hızla dinselleştirilmekte ve özelleştirilmektedir. Okullarımızda parasız, çağdaş, bilimsel ve laik eğitimin tam olarak yapılabilmesi için en büyük görev velilere düşmektedir. Her veli öğrencisinin okuduğu okulun denetim ve sahibidir. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve devrimleri doğrultusunda, Köy Enstitüleri aydınlığında bir eğitim dizgesi oluşması yolunda çalışmalarımızı sürdürüyoruz, sürdürüleceğiz" diye konuştu.

-TONGUÇ MEZARI BAŞINDA ANILYOR-

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, EĞİT-DER ve Ankara Emekli Öğretmenler Derneği ortaklaşa düzenledikleri etkinliklerin ilki, 20 Haziran 2009, Saat 13.30'de "Eğitim Devrimcisi İsmail Hakkı Tonguç" başlıklı bir Açıkoturum olacak. Açıkoturumu Gül Coşkun yönetecek, Konuşmacılar ise Osman Nuri Poyrazoğlu, Zeliha Kanalı ve Arş. Gör. Ümit Polat olacak, ikinci etkinlik, 23 Haziran 2009 Salı günü Cebeci Asri Mezarlığında Tonguç'un mezarı başında anma etkinliği olacak. Bu etkinliğin konuşmacıları Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Başkanı Erdal Atıcı ve EĞİT-DER Genel Başkanı Nihat Eren olacak.

(ANKA Haber Ajansı) (ONR/BUN) 18 Haziran 2009, Perşembe

Kozak Yaylası ve Bir Aydınlanma Buluşması

Kozak Yaylası, cennet yurdumuza niçin "cennet" denildiğine örnek bir köşe; Ayvalık'la Bergama arasındaki 67 km'lik dönemci bol asfalt yolun her iki yanına derinliğine yayılmış çam ormanlarının kapladığı yeşil mi yeşil, havası temiz mi temiz, yaşanması bir bölge. Yayla; fıstık çamları, balı, hoşgörülül, güler yüzlü insanları ve Demircidere'den Ayvatlar'a, Nebiler'den Aşağıbey'e kimi şelalesiyle, kimi mağarasıyla, kimi Roma Hamamı'yla, kimi Türkmen gelenekleriyle her biri ayrı bir çekim merkezi olan 16 köyüyle ün yapmış. •••

Kozak Yaylası'na bu ilk gidişim., gidiş nedenim de turistik değil, bir buluşmaya çağrılıyım. Burada, bir kır lokantası olan Doğa Restoran'da dokuz yıldır düzenlenen bir buluşma bu, bir "aydınlanma buluşması". Çağdaş Yasamı Destekleme Derneği Balıkesir Şube Başkanı İsmail Erten'in girişimiyle birkaç ailenin bir araya gelmesiyle ilki gerçekleşen .buluşma yıllar içinde geniş katımlı, geleceksel bir toplantıya dönüşmüş.

Düzenleyiciler her buluşmaya birkaç da konuşmacı çağırıyorlar; geçen yılki buluşmanın konuşmacıları Türkel Minibaş, Mehmet Başaran, Ahmet Yorulmaz ve Ümit Zileli imiş. Bu yılki buluşma bizi öksüz bırakıp giden sevgili Türkel'le, bir süre önce aramızdan ayrılan Köy Enstitüsü eğitimci ve hukukçu Mehmet Ali Şengül öğretmenimizin anılarına düzenlenmiş.

Önce koca bir çınar olan öğretmenim Talip Apaydın konuştu, güncel bir Türkiye görüntüsü çizdi. Dikkatle, ilgiyle izledim. Onu izlerken Köy Enstitülerinin ülkemize, toplumumuza ne değerler kazandırdığını, aydınlanma devrimimizi nasıl zenginleştirdiğini, kapatılmalarını ise yurdumuzu ve insanlarımızı nasıl yoksullaştırdığını düşündüm. O aydınlanma lanetlileri, o Reşat Şemsettin Sirer'ler, o Tefvik İleriler geçtiler gözlerimin önünden, sırtlarındaki kapkara hortlak küppeleriyle. Ve onların güncel artçıları...

"Emperyalizm önce anlaşmalarla, sonra topla tüfekle gelir" derdi Türkel.. "Uyanık olun, susmayın, her yerde konuşun!" Onu anlattım, mavi gözlü, hep duru, hep yalın, hep doğru., cerbezesiyle, yorulmazlığıyla, örgütçülüğüyle, çalışkanlığıyla kadın gibi kadın olan can arkadaşımı... İnsan Türkel Minibaş gibi bulca nereye gittiye, nereye adımını attıysa orada iz bırakıyor; ister Edirne'de, ister Şanlıurfa'da, isterse Kozak Yaylası'nda olsun...

Konuşurken bir an gözlerim annesi Nurten Hanım'a, kardeşi Ali ve onun eşi Yüksel Minibaş'a takıldı, "unutulamaz" bir insanın annesi, kardeşi olmanın hüznünü övüncünü yansıtıyordu gözleri.

Bir Talip Apaydın'ın, bir Mehmet Başaran'ın, bir Bahattin Fırtınanın önünde konuşurken insan kendini sınava girmiş bir öğrenci gibi duyumsuyor. En iyisi sözü uzatmamak, yerinde kesmek; ben de öyle yaptım.

Sonra Sevgili Mehmet Başaran öğretmenimle değerli dostum Ahmet Yorulmaz konuştular. Hepimiz aşağı yukarı aynı şeyleri söyledik aslında., ortak duygularımızı, geleceğe ilişkin ortak özlemlerimizi, yaşananlara ilişkin ortak öfkelerimizi dile getirdik. Bir dostlar buluşmasıydı sonuçta. Aydınlik yürekli, aydınlık beyinli, aydınlık yüzlü yurtseverlerin bir aradalığıydı.

Orada olmak, o insanların arasında soluk almak iyi geldi bana. Gelecek yıl da gideceğim.

Ama daha önce de gitmem gerekiyordu Kozak Yaylası'na. Mardenciler oraya da el atmışlar; yaylanın 5 milyon çamına göz dikmişler, çamları devirip devirip toprağı ouyorlar, yeşilli kelleştiriyorlar. Yağma, talan orada da başlamış. Göz göre göre çalıyorlar yurdumuzun geleceğini. Kapitalizmin en aşağılık türüne, bu talancılığa "Dur!" demek gerekiyor.

Deniz Kavukçuoğlu
Pano, 9 Ağustos 2009, Cuma
Cumhuriyet Gazetesi

Şiir Köşesi

KORKUYORUM

Fakir Baykurt

Yediğim ekmekten korkuyorum, çok severdim
İçtiğim, yıkandığım sudan korkuyorum
Girdim mi çıkmak bilmezdim, "Su Kuşu" derdi anam
Göllerde denizlerde yüzmelere doymazdım
Şimdi elimi deđdirmeye korkuyorum

Elmadan korkulur mu, korkuyorum
Üzümden korkulur mu, korkuyorum
Yeşil biberden, erikten, şeftaliden
Yemeden durulur mu Göksuluca armutlar
Etlerden sütlerden peynirlerden korkuyorum

İnandığım bilimden, uygarlıktan korkuyorum
Ne büyük inançla savundum dinlere dogmalara karşı
Muskaya üfürüğe inat yeğlediğim ilaçlardan korkuyorum
Tekniki bizi kurtaracak ağaya doğaya kulluktan
Yıkandığım sabundan, süründüğüm kremden korkuyorum

Biliyorum insanların çoğu akıllı dünyada
Kârcılar buyruğuna aldı laboratuvarları
İnsanlığın iyi kızları oğulları size güveniyorum
Sonsuz barış, kardeşlik çağı olmalı gelen yüzyıl
Ama yalanım yok, gelecekte korkuyorum

Gece gündüz soluduğum havadan korkuyorum
En başta uçan bulutlardan yağın yağmurlardan
Anam gibi ısıtırdı çocukluğumda güneş
Esen yeller ne getirecek bilmiyorum
Şimdi hepsinden hepsinden korkuyorum

(1988)

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68 - Tel: 0312 419 36 34

<http://www.koyenstitulerivakfi.org.tr>

Yayının Adı	Köy Enstitüleri
Yayının Türü	Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli	2 Aylık - Türkçe
Yayın Sahibi	Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına Erdal ATICI
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	Ali KINACI
Yayın İdare Adresi	Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
E-Mail	kevakfi@gmail.com
Basım Yeri	Özyurt Matbaacılık - Büyük San. 1. Cad. Elif Sk. No: 197/237-238 İskitler - Ankara Tel: 0312 384 15 36 Faks: 0312 384 15 37